

IVAN ALBREHT:

V ZATIŠJU.

I.

Življenje je potekalo v lepem miru, brez vsakršnih posebnih sprememb in brez vihravosti — tiha stvarica, ki blesti na zunaj kakor lošč in že s hladno svojo lučjo zabranjuje sleherno pregledovanje tega, kar je skrito pod vrhno plastjo. Sešla sta se bila tako, — ker je bilo menda njemu dolgčas in je slučajno srečal njo, ki je bila dobra ženska. Vsaj Peter Petelin je mislil tako, kadar je v trenutnih odmorih urejal spomine. Bil je uradnik, človek z zunanjo uglajenostjo kakor njegovo življenje. Kljub temu je sredi vsega reda včasih padel iz toka, pobrskal pod lastno skorjo in tupatam spazil črvička. Pa kakor je bil pravzaprav vzoren in moder, je živelo v njem toliko nežnega otroka, da ga je bilo mestoma sram vseh tistih pegic in zgodbic, ki jih je imenoval pred svojo vestjo najraje: mladostna nepremišljenost. To so bile skrite zadeve, malo mračne včasih, odsevi donjuanstva, kakršnega človek rad zagreši, dokler je še kri vroča in lazijo misli okrog cvetja...

Podobro je morda mislila Lina Petelinova, ki je ljubila moža dan na dan z enako vztrajnostjo in z zmernostjo dobre in pametne ženske. Kajti poleg dobrote je premogla gospa Lina tudi pamet in ni marala nikoli stikati po koticah, kamor bi je ne bila silila dolžnost.

Peter Petelin je visoko cenil svojo ženo in njeno previdno obzirnost. Zlasti se je zavedal tega vselej okrog prvega v mesecu, ko je bilo treba odšteti od plače nekaj kronic za eno najbolj nerodnih mladostnih nepremišljenosti, ki je živela in rastla pri zapuščeni materi in brez očeta. V takih trenutkih je zmogla Petra Petelina celo prava otožnost, ki ji je hotel dati duška, da bi jo pregnal od sebe. Bil je udarjen malce na modrujočo stran in je hotel reči kako besedo o morali in o zablodah. Zdelo se mu je tudi, da je dolžan opravičila ženi, ki mora zavoljo njegovih prejšnjih dni toliko bolj štediti v gospodinjstvu.

Tako se je vsakokrat zgodilo, da je prišel okrog prvega domov in je slovesno obsedel z zakonsko družico na zofi. Bilo je to zvečer, ko še ni treba luči v sobi, pa vendar ovija vse predmete mrak, ki blaži človeka z nekim prijetnim snom o skrivanju. Petru se je zdelo, da je sam in mehak, nežen zavoljo dobrote in vsled svoje visoke etične vrednosti. Občutil je toploto kraj sebe in je vedel, da je to pozdrav dobre

sreče, ki mu pomaga stremeti navzgor iz vsakdanje grdobe in iz mladostne nepremišljenosti. V mehki zatopljenosti je poiskal ženino roko in jo je pridržal v svoji. Občutil je kožo, ki je bila na nekaterih mestih za spoznanje razorana od dela, a vendar še nežna ko vrtničnega lista cvet. Tedaj se je primoral s krepostjo odločnega moža:

„Dokler človek ne pozna takega tihega življenja, res ne ve, kaj je sreča. Nebogljen človeče brez družine se mi zdi, veš — kakor metulj, ki zabloudi na gorečo svečo v nadi, da je našel sladek cvet. Toda vročina opali peroti in tipalke, vzame moč do poleta in ne da utehe... K zlu prikljuje še zavest, da je človek sam kriv svoje nesreče in da ni več zdravnika na svetu, ki bi popravil pisane peroti...“

Ko je utihnil, je bil zadovoljen in uverjen, da je govoril lepo; blagoglasje lastnih besedi ga boža še po ušesih. Žena se je naslonila nanj, da mu je počivala z licem na rami in so ga ščegetali mehki lasje po obrazu.

„Tako sem zadovoljna v najini sreči,“ je izdala skrivnost in mu je pošepetala tajnost, ki jo pričakuje.

Peter Petelin se je zganil v hipnem razburjenju. Zazdelo se mu je nenadoma, da ne sme motiti svetega trenutka v obitelji s svojo nesveto izpovedjo. Lina itak sama sluti, kaj in kako je bilo ž njim, pa ne mara razdreti iluzije one blaženosti, ki jo je bila mogoče razpregla v svojem srcu... Vendar mu je ušlo kljub drugačni nameri:

„Zmerom sem vedel, da te nisem vreden —“

Prišlo mu je v trenutku tako, da je res občutil, kar je izrekel, — tako zelo občutil, da se mu je začel tresti glas in ga je zaščemelo v očeh, ki so postale nenadoma vroče in mokre. V sobi je vladala že popolna tema in gospa Lina je razločila samo moževo pospešeno dihanje. Oklenila se ga je okrog vratu in ga je poljubila na usta:

„Ti moje vse!“

Tedaj je Peter Petelin občutil blaženost, ki se je ni upal dotakniti niti z najrahljšo besedo. Šele čez dolgo je pogladil ženine mehke lase in je ljubezrivo povprašal po večerji.

II.

Okrog prvega je bil Peter izven svojega uradniškega poklica zelo družabno bitje, ljubil je gledišče, koncerte in zabave, zlasti pa solidne meščanske gostilne. Vedel je, da je ženi hudo, ko mora po ves mesec preždeti v kuhinji in pri takih gospodinjskih opravkih, ki priklenejo vse misli na golo vsakdanjost, kakršna pari človeka po raznih piskrih in drugih posodah. Posebno je občutil to sedaj, ko je bila žena tako-

rekoč svetišče, potrebno in vredno svobode in časa za premišljevanje. Saj je mislil celo on sam, kako bo to slovesno in prijetno, ko zakliče v obitelji nov član. Kar je bilo preje, ni bilo v zakonu in z žensko, kakršna je Lina, sploh — tisto je bilo samo mladostna nepremišljenost. ki žre zdaj krone okrog prvega!... Sedaj — to je čisto nekaj lastnega — osobite prvič!

V prijetni navdušenosti je krenil Peter Petelin v restavracijo in je sedel tako, da je udobno mogel pregledati ves prostor. Ljudi je bilo polno — samih veselih in brezskrbnih ljudi, ki so posedali tu in so čevrljali tako pritajeno kakor tiste male mušice v solnčni kopeli, ki se človek komaj drzne misliti o njih, da se pomenkujejo med seboj. Vse se je sklanjalo, se je nagibalo v taktu in je uživalo pestre dobrote. Bile so tu mlade gospe, ki so govorile s preračunjeno ubranostjo svojih oblačil; dekleta, ki jim je ušla vsaka namišljena beseda v pogled, a poleg njih ženske vsakdanjega kova in natakaričice, brezstidne in gole, čeprav so bile oblečene tako vestno, da so jim čepeli celo vratovi v črnih čipkah. Vmes so ždeli — v večini po številu — moški, varhi in tekmeči, trebušasti ljubitelji pozemskih dobrot in spet prikazni kakor gosence, tako blede in brezbarvni, da je bilo na njih mogoče razločiti samo usta, ki so v pridnem odpiranju iskala kozarcev. Nad vsem je počival vonj po tobaku in po pijači, nerazločna meglica dima, polna šepeta in slutenj spolzkih reči. Po mizah je bilo razpostavljeno cvetje, okajeno in kakor ukleto.

Peter Petelin je sedel in je v krepkem razmahu naročil pijače. Natakaričica, ki mu je stregla, je bila sveža, čeprav so jo že težila leta in zgodbe gostilniškega ozračja, da je bila njena koža čisto voščena in ohlapna nalik slabo napihnjnemu mehurju.

Uradnik je pil in bil prepričan, da je vse, kar počne, samo žrtev napram Lini. Praznil je čašo za čašo, lepo počasi in premišljeno, kakor dela človek, kadar žrtvuje. Pri vsakem požirku je čutil, kako počasi odpada lošč. Kretnje so osvojile svobodnejšo smer, na lica je legla rdeča barva in v misli je planila razposajenost. Oči so begale semtertja in pogledi so po vsem prostoru iskali paše. Kakor sami od sebe so začeli prsti bobnati po mizi in glava je vstala na malce predolgemu vratu liki glava puranova, kadar išče družice.

„Eh, no,“ je zamrmral predse in se je nasmehnil, da je natakaričica takoj prišla, bliže in se začela sukati okoli njega. Kretala se je tako, da so bila na razpolago zdaj ledja, zdaj prsi, petlej roke, zdaj vrat in celo lica, tisti mehurkasti vosek pod tobakovo plastjo.

„Še čašo?“

„Kaj pa?“

„I, karkoli!“

„Sladkosti,“ se je zarežal uradnik z omotenim pogledom.

„Ali pa pelina,“ je junačila točajka in je odhitela, da se je vila njena postava kakor črna proga med mizami.

„Beži, baba,“ je zamahnil Peter Petelin in je v tistem trenutku ugledal sredi sobane žensko, ki ga je omamila. Izpod širokega belega slamnika je vabil obraz, bel in rdeč kakor cvet. Sedela je poleg mladega gospoda, ki je bil videti osoren in oblasten, prav kot njegove črne oči. Njej pa je silil smeh iz oči, smehljaj okrog usten in smeh na vsem bitju, ki je pričalo s sleherno kretnjo o vročini še živih želja. Gledala je zdaj sem, zdaj tja — in je s pogledom kakor gazelica vabila, vabila, da je Peter nenadoma začutil v sebi mladost. Zastrmel je v žensko liki v rožo in je iskal lepote po obrazu in po belem vratu, kjer se je grel niz rdečih koralov ob živi toplini.

„Da sem jaz —“ ga je obšla želja in že je počival s pogledom na njenih živahnih očeh. Tedaj se mu je zazdelo, da motri tudi ona njega s takim pogledom, ki neoporečno kliče...

Naročil je vnovič pijače in se je trudil, da bi premislil vso zadevo. Natakaraica si je prizadevala, da bi gostolela prijazno, ko je prinesla polno čašo, toda glas je bil tako razpokan, da se je uradnik spričo njega nehote domislil mrkega gospoda, ki je sedel poleg vabljive zvezde. Pogledal je tja in je opazil, da ga motri tisti nasilni človek nalik risu. Za trenotek ga je presunila vročina in nekakšna bojazen, ki je kazala domišljiji nerodnosti in škandal. — Peter Petelin je zastrmel naravnost predse in je modroval v hipni poparjenosti:

„Le nič strahu — saj mi smo tam, kjer ni več muh! Človeče, kdor pride za plot, kamor ne seže več zlata prostost, haha —“

Nasmejal se je tako, da je čutil nespodobnost tega početja in je zopet dvignil oči. Tam pa se je bočila pod svilen bluzo skrivnost razrastlega snega, da je moral Petelin napol zaklopiti veke od naslade. Skozi vso opojnost je videl, kako se je začel osorni gospod nervozno premikati na stolu.

„Da bi le ne zvihral,“ se je prestrašil uradnik, pa vendar ni mogel odtegniti pogleda od občudovanja. Pozabil je celo na to, da pogleda zvečer gospa Lina rada za njim, če ga ni predolgo domov. Gospod pa, ki je mezdel poleg lepotice, je zaklical rezko:

„Plačam!“

Siknil je nekaj proti neposlušni sosedi, ki je lahno skomignila z rameni in našobila ustni. Peter Petelin je videl vse to in je bil vesel

zmage, ki je spominjala po vsem svojem postanku mladosti in njene nepremišljenosti. Zato ni miroval z očmi in je zabodel pogled naravnost tja, kjer sta valevala topla bela grička... V tem je gospod vstal in stopal trdih korakov mimo uradnika, ne da bi se zmenil zanj. Peter je čutil visoko oblast in ni več odmaknil pogleda od cilja. — Po sobani se je tupatam srečal pogled s pogledom, ki mu je sledilo nekoliko pritajenega hihitanja, dokler niso vsi navzoči začeli opazovati še nezdruženega parčka.

Peter Petelin je gorel v takem ognju, da se ni zmenil za vse te reči, krasotica pa je nekoliko naklonila glavo in je zardela.

„Pa smo le,“ si je priznal z zanosom, ko je zapazil, kako je hušnilo rdeče celo doli do belega vratu.

Pri nasprotnih durih je vstopil nekdo, ki ga Peter ni opazil, dama v svili pa je vstala izza mize in je šla počasi proti njemu. V opojnosti je že mislil na ene ali drugo laž; lepotica pa se je sklonila, ko je prišla do njega, in mu je zašepetala vablivo:

„Sedaj sem zopet — sama —“

Uradnik je tonil v nasladi in je že gorel v strasti, ko je nenadoma opazil, kako prihaja par korakov za tujko gospa Lina v vsem blesku skrbne zakonske žene.

„Jaz pa ne,“ je pripomnil žalostno in je položil desnico na mizo tako, da je zablestela pred iznenadeno krasotico svarilna luč poročnega prstana. Tujka je odšla, žena je prišla — in gospod Peter Petelin ji je podal svojo zvesto roko:

„Bog te sprimi, angel varih moj!“

Gospa Lina se je z nasměškom ozrla za odhajajočo in je menila zelo prijazno:

„Mislim, da sem prišla baš o pravem času.“

Mož je nedolžno pogledal na uro:

„Kakor nalašč!“

Ko sta odhajala, je pripomnil Peter Petelin že na ulici v iskreni ginjenosti:

„Zmerom sem vedel, da te nisem vreden, tako lepo skrbiš zame —“

Žena je molčala in je trudnemu potrpežljivo kazala pot proti domu. V sobi pa ni odjenjal mož, dokler nista sedla na zofo.

„Vidiš, ti ne veš, jaz pa ti moram povedati — moram baš nočoj, ko lahko govorim!“

Žena se je nasmehnila obnemoglemu in ga je poščegetala pod brado. Kadar je zrla takega pred seboj, je vselej čutila usmiljenje ž njim.

„Kaj mi moraš povedati?“

„Kaj?! Saj ne vem, kaj — svojo nesrečo.“

„Ali si nesrečen z menoj, dragec“, se je zavzela Lina in ga je poljubila na lice.

„Ah — s teboj! Kaj s teboj?! — Ti si zlato, ti si solnce moje! — Jaz imam namreč drugačno zlo, čisto lastno nesrečo — to svojo mladostno nepremišljenost!“

Tedaj se ga je žena oklenila z obema rokama okrog vratu in ga je poljubila na usta.

„Ti, moje vse!“

In življenje jima je zopet potekalo v lepem tiru redne vsakdanjosti.

FRANJO ROŠ:

NOCOT.

Nocoj, ko v temi pozna noč molči,
spomini so prišli, veseli gosti,
pozdravilo srce jih je radosti,
prijatelje iz onih davnih dni.

Vžžarele trudne moje so oči,
oči, ki so umirale bridkosti,
srcé zalirepenelo je sladkosti,
ko si prišla, devojka, iz noči.

A tiho je umrlo hrepenenje,
umrl na licu mojem je nasmeh,
ko onemoglo je prišlo trpljenje.

In v duši so mi tajne misli skrite
o hednih, negotovih mojih dneh,
med nama dalje so, v temó ovite.

*temo, s temo!
OK, 28/292*